

Το ότι ο πρώτος μήνας του ρωμαϊκού έτους ονομάστηκε Μάρτιος (Martius), παίρνοντας το όνομα του θεού Mars (μετονομασία του ελληνικού Άρη), είναι γνωστό. Εκείνο που ίσως οι πολλοί δεν γνωρίζουν είναι το ότι ο Mars, πριν να γίνει θεός του πολέμου, είχε τελείως αντίθετες ιδιότητες ανάμεσα στις οποίες και η διόλου πολεμική της «ευετηρίας» (της δύναμης που έκανε την χρονιά να πάει καλά). Φυσούσε μαζί με τους ανοιξιάτικους ανέμους πάνω από τους αγρούς και βοηθούσε γη, δέντρα και φυτά να βλαστήσουν. Για τους Ρωμαίους άλλωστε, ο κάθε μήνας ή είχε σχέση με θεό ή βλάστηση ή δεν άξιζε καν να έχει όνομα.

Ο Ιανουάριος κατακυρώθηκε ως πρώτος μήνας της χρονιάς το 152 π.Χ. και αποτελούσε, μετά τη χειμερινή τροπή του ήλιου, το «κομμάτι» του χρόνου, μέσα από το οποίο περνούσαν στο νέο έτος. Πήρε, λοιπόν, το όνομα του «διπρόσωπου» Ιανού, θεού της αρχής και του τέλους. Ο ελληνικός Φλεβάρης (φλέβα, πολύ νερό) είναι ο ρωμαϊκός Φεβρουάριος, από το λατινικό ρήμα februare (καθαίρειν). Ως τελευταίος πριν από τον πρώτο της νέας χρονιάς, ο Φλεβάρης ήταν μήνας των καθαρμών που με κάθε επισιμότητα τελούσαν οι Εστιάδες παρθένες.

Ο Απρίλιος έχει να κάνει με το ρήμα aperire (ανοίγειν), επειδή τότε ανοίγουν τα λουλούδια και μπαίνουν στη φάση της καρποφορίας. Ο Μάιος συνδυάζεται με τη λέξη magis (περισσότερο), καθώς τον μήνα αυτό τα πάντα, από τα σπαρτά και τα λαχανικά ως τα δέντρα, μεγαλώνουν. Ο Ιούνιος έχει την ίδια ρίζα με η λέξη Juventus (Γιουβέντους) που σημαίνει «νεανική ωριμότητα», ενώ Juno ήταν η θεά του γάμου: Όλα ωριμάζουν, περιμένοντας τον θερισμό.

Οι δυο επόμενοι μήνες (Ιούλιος και Αύγουστος), αναφέρονταν απλά με τον αριθμό τους (Quintilis – Πέμπτος μετά την ρωμαϊκή πρωτοχρονιά και Sextilis – Έκτος), όπως και ο επόμενος September – Σεπτέμβριος – Έβδομος, Οκτώβριος – Όγδοος, Νοέμβριος – Ένατος και Δεκέμβριος – Δέκατος. Κάποια στιγμή, οι Ρωμαίοι θέλησαν να αποδώσουν τιμές στον δολοφονημένο Γάιο Ιούλιο Καίσαρα και στον πρώτο αυτοκράτορά τους, τον Οκταβιανό Αύγουστο. Ως τον τέταρτό τους μήνα, τον Ιούνιο, υπήρχαν ονόματα με νόημα. Από εκεί κι έπειτα όμως, υπήρχαν μόνον αριθμοί. Έτσι, οι μήνες Πέμπτος και Έκτος μετονομάστηκαν σε Ιούλιο (Καίσαρα) και Αύγουστο (Οκταβιανό).

Ο E. Fehrle εξήγησε για ποιο λόγο οι μήνες έβδομος ως δέκατος δεν έχουν όνομα: Όταν ο σπόρος ωριμάσει, τότε κανένας δεν έχει ανάγκη την επίκληση θεού για να πάει καλά η σοδειά του. Αγρότες αλλά και ρεαλιστές, οι Ρωμαίοι δεν έβρισκαν για ποιο λόγο θα έπρεπε να αφιερώσουν σε κάποια θεότητα ή δύναμη εκείνους τους μήνες που έτσι κι αλλιώς δεν προσφέρονται για αγροτικές εργασίες σχετικές με την ανάπτυξη της καρποφορίας. Οπότε απλά τους αριθμούσαν σε σχέση με τους προηγούμενους.

Η τάση αυτή δεν σήμαινε ασέβεια, καθώς οι Ρωμαίοι ήταν όντως πρακτικοί άνθρωποι και εφαρμόζαν τη μέθοδο σε πολλές περιπτώσεις, ακόμα και στα παιδιά τους. Αντί να σκοτώνονται, πώς θα ονομάσουν το κάθε παιδί τους, το βάπτιζαν με τον «αύξοντα αριθμό» του: Sextus Pompeius (Έκτος Πομπήιος) ο αντίπαλος του Ιούλιου Καίσαρα, Quintus Cicero (Πέμπτος Κικέρων) ο ρήτορας.

Όμως, το ρωμαϊκό ημερολόγιο διαρκούσε 304 μέρες. Όταν οι Ρωμαίοι είδαν ότι κάτι δεν πάει καλά, εναρμονίστηκαν με το αιγυπτιακό. Όμως, οι Αιγύπτιοι αδιαφορούσαν για το γεγονός ότι, με βάση την κίνηση των πλανητών, ο χρόνος διαρκεί 365 ημέρες και έξι ώρες. Για αιώνες τον μετρούσαν χωρίς να λογαριάζουν το εξάωρο που περίσσευε. Στα 46 π.Χ., άλλα έλεγε το ημερολόγιο κι άλλα μαρτυρούσαν οι εποχές. Ο Ιούλιος Καίσαρας ήταν που διέταξε τους Έλληνες αστρονόμους της Αλεξάνδρειας να διορθώσουν το λάθος. Τη δουλειά ανέλαβε ο επιφανής Αλεξανδρινός Σωσιγένης. Δημιούργησε αυτό, το οποίο ονομάζουμε «Ιουλιανό ημερολόγιο»: Καθιέρωσε το έτος των 365 ημερών με μια πρόσθετη ημέρα κάθε τέσσερα χρόνια. Είναι η «δισεκτη» χρονιά με τον Φλεβάρη να αριθμεί 29 μέρες.

Με το Ιουλιανό ημερολόγιο, κάθε 28 χρόνια, το έτος ήταν μεγαλύτερο κατά μία ημέρα. Στα 1582, υπήρχε καθυστέρηση δέκα ημερών. Ο τότε πάπας Γρηγόριος ΙΓ΄ το εναρμόνισε με την πραγματικότητα, θεσπίζοντας να μην είναι δισεκτα χρόνια (να μην έχουν 29η μέρα τον

Φλεβάρη) τα "επαιώνια" που δε διαιρούνται με το 400. Έτσι, στα 1900 δεν υπήρξε 29 του Φλεβάρη, ενώ το 2000) υπήρχε.

Το νέο ημερολόγιο ίσχυσε από τον Οκτώβριο του 1582, όταν την 4η του μήνα ακολούθησε η 15η. Ονομάστηκε γρηγοριανό και έχει λάθος μια μέρα κάθε 4.000 χρόνια. Για να εφαρμοστεί σε παγκόσμια έκταση, χρειάστηκε να χυθεί πολύ μελάνι, αν όχι και αίμα.

Οι μωαμεθανοί, για παράδειγμα, έχουν το δικό τους, που ξεκινά από τις 22 του Ιουλίου του 622 μ.Χ., μέρα που ο Μωάμεθ έφυγε από την Μέκκα και πήγε στη Μεδίνα (Εγίρα). Η χρονιά τους έχει δώδεκα σεληνιακούς μήνες και διαρκεί 354 μέρες. Η επαναστατημένη το 1789 Γαλλία χρησιμοποίησε το βραχύβιο δικό της ημερολόγιο, με τις 22 του Σεπτέμβρη του 1792 πρώτη μέρα της νέας χρονολόγησης (1 Βεντεμιέρ, 1ου χρόνου) της Γαλλικής Δημοκρατίας. Ο χρόνος χωριζόταν σε 12 μήνες. Κάθε μήνας σε τρία δεκαήμερα, με εξαίρεση το τελευταίο τμήμα του 12ου μήνα, που είχε 12 ή 16 (τα δίσεχτα χρόνια) μέρες.

(τελευταία επεξεργασία, 1 Μαΐου 2020)